

ASPECTE ALE COLECTIVIZĂRII AGRICULTURII ÎN JUDEȚUL CARAȘ. PROCESUL DE COMASARE.

Vlad Bălu

Cuvinte cheie: comunism, agricultură, comasarea terenurilor, Caraș-Severin
Key words: communism, agriculture, fusion of the lands, Caraș-Severin

Transformarea socialistă a agriculturii a beneficiat de o atenție specială din partea elitei politice comuniste românești la sfârșitul anilor '40 datorită ponderii însemnate a țăranilor în societatea românească și a agriculturii în economie. Prima etapă din noul curs al agriculturii românești l-a constituit reforma agrară din 1945, urmată de constituirea primelor Gospodării Agricole de Stat și a SMT-urilor iar apoi emiterea decretului 83/1949 al Prezidiului Marii Adunări Naționale prin care se confiscau moșierilor și ceea ce le mai rămăsese după exproprierea din 1945¹. Aceste măsuri legislative ce distrugeau încet dar sigur fostul sistem agricol românesc au fost completate la 3-5 martie 1949 prin rezoluția CC al PMR referitoare la „sarcinile Partidului în lupta pentru întărirea alianței clasei muncitoare cu țăranimea muncitoare și pentru transformarea socialistă a agriculturii” care însemna practic distrugerea proprietății private în agricultură și înlocuirea acesteia cu proprietatea colectivă². Acesta a fost actul de naștere al Gospodăriilor Agricole Colective (GAC) denumite ulterior Cooperative Agricole de Producție (CAP).

La 31 iulie se înființează prima Gospodărie Agricolă Colectivă din județul Timiș, GAC „Victoria” de la Lenauheim, cu 61 de familii înscrise, 284 ha de pământ și patronată de Depoul CFR Timișoara iar la începutul lunii septembrie a anului 1949 s-au inaugurat și primele GAC din județul Caraș: gospodăriile „Scânteia” și „Drapelul Roșu” în comuna Socol și GAC „Dunărea” în comuna Belobreșca.³

Totuși primele intervenții ale statului asupra proprietății funciare țăărănești au avut loc înaintea constituirii primelor GAC, apărând cu ocazia comasărilor pentru GAS.

---

¹ *Luptătorul Bănățean*, an IV, 4 martie 1949.

² *Luptătorul Bănățean*, an IV, 17 martie 1949.

³ *Luptătorul Bănățean*, an IV, 11 septembrie 1949.

Metodologia de comasare a terenurilor aparținând GAS-urilor a fost stabilită prin dispoziția Ministerului Agriculturii nr. 2171 din 1949.⁴ Aceasta prevedea formarea unei comisii județene de comasare care să conducă efectiv acest proces ce presupunea realizarea unui schimb de terenuri între țăran și stat, aici reprezentat prin GAS.

Înainte de a începe comasarea se țineau ședințe extraordinare ale organizațiilor de bază unde un instructor județean sau de plasă a prelucrat importanța și felul în care va fi făcută comasarea. În ziua următoare erau ținute ședințe plenare ale organizațiilor Frontului Plugarilor. Două zile înainte de a începe lucrările, agitatori PMR și ai Frontului Plugarilor au fost repartizați pe sectoare, vizitând fiecare casă și îndeosebi acele gospodării care intrau în comasare. Munca de propagandă și convingere era continuată pe tot timpul comasărilor.

Membrii comisiei județene de comasări completate cu membrii ai Comitetului Provizoriu Județean aveau în primire câte o plasă iar cu trei săptămâni înainte erau trimiși îndrumători ai partidului și UFDR în comunele unde s-a făcut comasarea.⁵

Mai rămânea să se formeze comisiile comunale de comasări în comunele respective care erau compuse din președintele Comitetului Provizoriu Local, agentul agricol și doi țărani săraci sau mijlocași de încredere, ce nu erau atinși de comasare. Aceștia, împreună cu agentul cadastral și sub îndrumarea secretarului de partid începeau lucrările.⁶

Schimbul s-a făcut în primul rând în interesul fermei, apoi în interesul țăranilor săraci și mijlocii. Chiaburii au primit pământul cel mai prost și cel mai departe ceea ce a dus la o serie de incidente și la o rezistență din partea acestora ce s-a manifestat cel mai des prin refuzul de a semna actele de schimb dar și prin forme mai radicale.

Experiența dobândită în domeniul transformării socialiste a agriculturii în urma comasării terenurilor pentru GAS a fost folosită de către autorități în procesul de comasare a terenurilor în folosul Gospodăriilor Agricole Colective, care a fost mult mai anevoios. Tocmai din această cauză metodologia de comasare pentru GAC a diferit de cea pentru GAS. În timp ce comasarea terenurilor pentru GAS s-a făcut concomitent și în bloc, pentru GAC comasarea s-a făcut individual pe fiecare unitate, în funcție de momentul inaugurării Gospodăriei.

---

⁴ Direcția Județeană Timiș a Arhivelor Naționale, *fond Comitetul Județean Timiș-Torontal*, dosar 93/1949, f. 20.

⁵ *Ibidem*, f. 26.

⁶ *Ibidem*, f. 13.

Conform hotărârii CC al PMR și a CM din 18 septembrie 1951 se prevedea că aprobarea pentru comasarea pământurilor se va da de către Comitetul Raional al Partidului și de către Comitetul executiv al Sfatului Popular Raional.

Proiectul de comasare trebuia semnat mai întâi de către președintele Comitetul Executiv al Sfatului Popular Raional după care era trimis Biroului Comitetului Raional. Apoi mai era nevoie de semnăturile primului secretar al Comitetului Raional de partid a împuternicitului Comitetului Regional și al Sfatului Popular Regional.⁷

Proiectul de comasare fiind aprobat era apoi discutat în adunarea organizației de bază care propune planul de acțiune. Efectuarea efectivă a schimbului cădea în sarcina celor înscriși în GAC sau TOZ, care, sprijiniți de tehnicieni de la Comitetul executiv al Sfatului Popular Raional trebuiau să se înțeleagă de bună voie cu țăranii ce urmau a fi dislocați, pentru efectuarea schimbului. Odată aceste proceduri de cedare-primire a pământului încheiate se realiza un proces verbal între Comitetul executiv al Sfatului Popular Comunal, președintele comitetului de inițiativă al GAC sau TOZ, tehnicianul delegat al Sfatului Popular Raional și 2-3 delegați ai țăranilor dislocați. Actele întocmite, procesul verbal și situația model erau trimise apoi Comitetului Executiv al Sfatului Popular Raional și Biroului Raional care hotărau inaugurarea GAC sau TOZ și ziua inaugurării.

În cazul GAC-urilor după încheierea comasării pământului se întocmește o situație de comasare a inventarului viu și mort de către delegatul Sfatului Raional. Birocrația nu se oprea aici pentru că Biroul Regional după ce a aprobat comasarea inventarului însărcinează Comitetul executiv al Sfatului Raional de a înainta dosarul GAC-ului ce urma a fi inaugurat, Comitetului Executiv al Sfatului Popular Regional care prezenta mai departe dosarul Comitetului Regional de Partid. Acesta lua hotărârea definitivă asupra inaugurării dar nu înainte de a trimite delegați pe teren pentru a verifica cele precizate în dosar.

Mai departe, se ținea adunarea organizației de bază care hotăra organizarea membrilor în brigăzi. Se convoca adunarea generală a colectivităților în care delegatul Comitetului Executiv al Sfatului Popular Raional aducea la cunoștință aprobarea de comasare a inventarului. Aprobarea de inaugurare emisă de către Comitetul Regional de Partid și Comitetul Executiv al Sfatului Popular Regional se dădea în scris iar pe baza acestuia Comitetul Raional de Partid și Sfatul Popular Raional organizau inaugurarea.⁸

---

⁷ DJTAN, *fond Comitetul județean PMR Timiș-Torontal*, dosar 40/1952, f. 78.

⁸ *Ibidem*, f. 79.

Pe teritoriul actualului județ Caraș-Severin, din cauza reliefului, care este predominant muntos, până în 1953 s-au inaugurat foarte puține GAC ceea ce a presupus și o campanie de comasări destul de limitată. De exemplu la 29 aprilie 1953 în cele cinci raioane cărășene erau înființate doar 15 GAC, față de 135 de pe teritoriul fostului județ Timiș-Torontal. Pe raioane cele 15 GAC erau repartizate astfel: raionul Reșița avea 1 GAC înființat, raionul Oravița 5, raionul Moldova Nouă 7, raionul Caransebeș 2 iar în raionul Mehadia nici unul.⁹

Deși procesul de comasare a fost destul de restrâns în Banatul Montan acesta s-a desfășurat greoi fiind marcat de incompetența membrilor de partid și de rezistența țăranilor.

Abuzurile și incompetența au determinat opt familii din Șușca, comuna Belobreșca, să îi scrie chiar lui Gheorghe Gheorghiu-Dej pentru a reclama faptul că în schimbul terenului cedat Gospodăriei Agricole Colective din localitate în urma comasării, ei nu au mai primit nici un fel de pământ la schimb. Pentru a rezolva situația a fost trimis un instructor de la Secția Agrară a Comitetului Regional de Partid Timișoara care a rezolvat situația în favoarea gospodăriei colective.¹⁰

Aceeași problemă s-a constatat și în satul Șoșdea unde unii țărani dislocați cu ocazia comasărilor nu au primit teren în schimb.¹¹ De asemenea în raionul Oravița, în comuna Naidăș unii dintre săteni au refuzat să semneze actul de schimb pentru că nu au primit teren echivalent. În urma refuzurilor repetate ale acestora au fost chemați la Sfatul Popular unde erau așteptați și de către un milițian. Cert este că în momentul când au părăsit clădirea Sfatului toți cei chemați își schimbaseră părerea și semnaseră actul de schimb.¹²

Această transformare forțată a agriculturii au dus și la izbucnirea de conflicte sociale în interiorul comunităților rurale, cum a fost cazul comunei Zlatița din Raionul Moldova Nouă. În această localitate s-a înființat în 1952 o întovărire de tip TOZ cu 22 de familii. La aceste familii care s-au mai adăugat ulterior 10. Planul inițial de comasare ce prevedea 3 trupuri s-a schimbat din cauza acestor familiilor nou intrate care au venit cu pământul lor ceea ce a provocat nemulțumirea țăranilor dislocați astfel încât 69 din cei 129 de țărani dislocați nu au vrut să semneze actele. Într-adevăr TOZ-ul acaparase cel mai bun pământ din sat dând în schimb țăranilor pământ

⁹ DJTAN, *fond Comitetul județean PMR Timiș-Torontal*, dosar 55/1953, f. 227

¹⁰ DJTAN, *fond Comitetul județean PMR Timiș-Torontal*, dosar 54/1953, f. 13.

¹¹ DJTAN, *fond Comitetul județean PMR Timiș-Torontal*, dosar 52/1953, f. 22.

¹² *Ibidem*, f. 23.

mai departe și de o mai slabă calitate. S-a ajuns la o situație în care locuitorii comunei s-au împărțit în două tabere, cei înscriși în TOZ care acum aveau pământul bun și cei neînscriși, printre care și unii membrii de partid care vroiau acum să creeze un GAC separat. De asemenea, Patidul Muncitoresc Român a reușit „performanța” de a pune în fruntea acestei întovărășiri un antisovietic. Acesta, Românu Nicolae, secretarul casier al TOZ se lăuda prin sat că el a fost pe front unde împușcat o grămadă de soldați sovietici.¹³ Tot el, împreună cu fostul secretar al organizației de bază PMR din localitate au recurs la amenințări pentru ai determina pe țărani să se înscrie în TOZ că dacă nu îi vor da pe mâna miliției.

O situație mult mai gravă s-a întâmplat în comuna Rudăria, din raionul Mehadia, care a pornit tot de la modul defectuos în care s-a făcut comasarea pentru întovărășirea din comună. Pentru a duce la bun sfârșit comasarea, președintele Sfatului Popular și președintele întovărășirii, au promis mai multor țărani că în schimbul pământului comasat vor primi vor primi pământ chiar mai bun atât calitativ cât și cantitativ. În realitate unii dintre țărani au primit chiar mai puțin de jumătate din terenul cedat de ei iar unui anume Dobrin Marcu i s-a promis terenul unui membru al întovărășirii care însa nu a mai vrut să renunțe la terenul său lăsându-l pe acesta fără pământ. Un alt aspect al situației, destul de des întâlnit, a fost acela că mulți membrii ai întovărășirii nu au adus tot pământul ci numai terenurile cele mai slabe care în urma comasării au ajuns la alți cetățeni. Pământurile bune le-au lucra individual în continuare. Toate aceste cauze au făcut ca în ziua de 15 mai 1953 un număr de 25 de cetățeni s-au deplasat pe fostele lor terenuri, acum comasate, și și-au marcat din nou terenurile prin brazde trase cu plugurile și prin țărui. În fața acestei situații organele Sfatului Popular au mers la fața locului și i-au convins să vină la Sfat pentru a lămurii situația. Doar că în drum spre centrul satului cetățenii au fost întâmpinați de către activistul raionului de partid Mehadia, un anume Turnea Grigore, ce era însoțit de Ghimboase Nicolae, membru în întovărășire. Acesta din urmă la atacat pe Sârbu Ioan ,ce se găsea în acel grup, căruia i-a spart capul și la lovit cu cuțitul în spate. Revoltați de acestea și nereușind să-i prindă pe cei doi, țăranii au mers la Sfatul Popular unde au rupt ușa și l-au maltratat pe președintele întovărășirii. Președintele Sfatului Popular și un activist de partid au fugit ascunzându-se în incinta școlii.¹⁴

---

¹³ DJTAN, *fond Comitetul județean PMR Timiș-Torontal*, dosar 41/1952, f. 59.

¹⁴ DJTAN, *fond Comitetul județean PMR Timiș-Torontal*, dosar 55/1953, f. 163.

Problemele iscate de comasarea pământurilor au fost doar un aspect din anevoiosul proces de transformare socialistă a agriculturii. Pe teritoriul actualului județ Caraș-Severin deși colectivizarea a avut o amploare mult mai redusă decât în Timiș, totuși problemele sociale ale lumii rurale suprinse de această schimbare bruscă a politicii țării au fost deosebit de profunde. Abuzurile sistemului birocratic comunist s-au simțit și în problema cotelor, a impozitelor a înființării de noi GAC etc. iar eșecul final al societății socialiste a arătat că noile structuri din agricultură, și nu numai, s-au putut menține doar prin o intervenție masivă și arbitrară a statului în acest domeniu.

SOME ASPECT OF COLLECTIVIZATION IN CARAȘ COUNTY.
THE PROCESS OF FUSION OF THE LAND

Summary

An important aspect of the socialist transformation of agriculture was the process of fusion of the land. For a collective farm to be efficient it needed a compact area and this it was possible only by dislocating a number of small landowners. For this process to be as fast as possible the permission for the fusion was emitted by the Departmental Committee of the Romanian Workers Party and by the Executive Committee of the Departmental Popular Counsel. Although this process affected a small number of villages in Caraș County it was marked by abuses and incompetence. Some families in Susca even wrote to Gheorghe Gheorghiu Dej to complain about the abuses. In Naidăș, near Oravița the peasants who refused to sign the exchange papers were “convinced” by the local policeman. In Zlatița the collective farm took all the good land and gave in exchange terrains improper for agriculture. This fact divided the village in two: the ones who were in the collective farm and the ones that did not join it. An even worse situation was in Rudăria where because of the incompetence and abuses the villagers attacked the local authorities.

The process of fusion of the land was only one aspect where the brutal intervention of the state was felt.